

ΠΑΛΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἐπρόβαλες, ἀστέρι μου χρυσόλαμπρο
Κ' ἐλάμπαες τοῦ χρόνου τὰ σκοτιάδια,
Κ' ἐδιάλυες καὶ πάλι μέσ' στὴ μνήμη μου
Τ' ἀπέραστα κ' ἠσκιόντυτα μαγνάδια,

Καὶ εἶδα στῶν ὀνείρων μου τὰ ξέφωτα
Καὶ μέσ' ἀπ' τὴ βαριά τὴ λησμονιά μου
Ἐσένα πάλι, ἀνέσπερο ἀστεράκι μου,
Νὰ σέρνεις πάλι σκλάβά τὴν καρδιά μου.

Καὶ μέσα στῶν ὀνείρων τ' ἀντιφέγγισμα
Καὶ στῆς ψυχῆς τὰ κρύφια τὰ μυστήρια
Πλάσμα δὲν εἶδα σὺν ἐσὲ ἀστερόφωτο
Μήτ' ἄλλο μοῦ τραγούδησε τὰ μύρια.

Καὶ μοῦ εἶσαι τῆς ἀγάπης τὸ χρυσόνειρο
Ποῦ γοργοφύγει ὁ κάθε λογισμὸς μου
Καὶ σὲ λατρεύω σὺν ὄραϊο ἀνύμνητο
Καὶ σὺν κλέφτρα ψυχῆ τ' ἀπάνω κόσμου.

Ὡ ναί· εἶσαι σὺ παντοτεινὴ μ' ἐλπίδα
Εἶσ' ὁ γλυκὸς κ' αἰώνιος λογισμὸς μου
Μέσ' τῆς καρδιάς καινούριες φλόγες εἶδα
Πῶς θάσαι ὁ ποδηγὸς παράδεισός μου

Κι ὡστόσο βασανίζετ' ἡ ψυχὴ μου
Κι δὴλημερὴς σπαράζομαι γιὰ σένα,
Τῆς κόλασης λὸς κἀνω τὴν ποιή μου
Γιὰ νὰ χαρῶ δυὸ μᾶτια ὀνειρεμένα.

Ἐνπνῶ καὶ πρὸς τὰ κάλλη τῆς αἰγούλας
Τὰ βλέμματά μ' ἀχόρταγα γυρνῶ
Τὸ κάθε δάκρυ διάφανης δροσοῦλας,
Κάθε γνεφάκι, κάθε ἀχτίδα ὕμνῶ.

Θαρρῶ ἀπὸ σὲ πῶς γύομος' ὄλη ἡ πλάση
Κι ὅ,τι λατρεύω ὄραϊο μέσ' τὴ γῆ.
Μὲ τὰ δικὰ σου κάλλη θὲ νὰ μοιάσει
Τ' εἶσαι γιὰ μὲ τοῦ καθ' ὄραϊου πηγῆ.

ΝΑΞΙΠΠΟΣ

ΔΙΠΛΑ ΑΙΣΤΗΜΑΤΑ

Στὴν ἀδερφή μου Νίνα Θ.

Καὶ πάλι ξαναεἶδα τὴν Πόλη, καὶ πάλι ξαναεἶ-
δα τίς ξακουστὲς τῆς ὀμορφίης, κ' ἐνοιῶσα πάλι
γύρω μου πανηγύρι νὰ βασιλεύει, κατρέφτισμα τῆς
ψυχῆς μου.

Τὴν ἐβλεπα τὴ μέρα τὴ σημερινή, σὰ χρόνια μὴ-
νότονα περνοῦσα στὴ ξενιτειά, τὴν ἐβλεπα μὲ τοῦ
νοῦ μου τὸ μάτι μακρῶ, σημάδι μικροσκοπικὸ, ση-
μάδι χαμένο στὸν ἀπέραντο τοῦ χρόνου ὀρίζοντα·
πέρασαν ὥρες, πέρασαν μέρες, χρόνια πέρασαν, κ'
ἔφτασε ἡ μέρα ἡ σημερινή!

Στὸ σαλονάκι μέσα διπλοπόδι στὰ πόδια τῆς
μάννας μου καθισμένος, δὲν ἐβγαζα τσιμουδιά. Γα-
λήνη βασίλευε τώρα στὴ φουρτουνασμένη τὴν καρδιά
μου, κ' ἐνοιῶθα τῆς μάννας μου τὰ δάχτυλα ἀνά-
μεσα στὰ σγουρά μου τὰ μαλλιά νὰ μὲ χιδέβουν σὺν
καὶ στὰ χρόνια τὰ παλιὰ, τὰ παιδικήσια.

Ἀντίκρυ μου, δυὸ βήματα μακρῶ, ἡ ἀδερφή
μου ἡ Νίνα, ὁ σύντροφός μου ὁ ἀχώριστος τῶν πε-
ρασμένων χρόνων, καθόνταν ξαπλωμένη στὸ σοφᾶ μὲ
τὰ χέρια δεμένα πίσω ἀπ' τὸ ζουγραφιστὸ τῆς κε-
φαλᾶκι. Μὲ τὰ μάτια τῆς τ' ἀμυδαλωτά, τὰ
μαῦρα, καρφωμένα στὰ δικά μου, φαίνονταν, πῶς
γύρευε ν' ἀναγνωρίσει, στ' ἀντρίκιο τώρα πρόσωπό
μου, τ' ἀγῶρι τὸ τρυφερὸ κ' ἀμούστακο, ποῦ μιὰ
μέρα πικρή, τώρα καὶ δέκα χρόνια, τ' ἀρπαξε ἀπ'
τὴ συντροφιά τῆς τῆς ζωῆς ὁ πόλεμος καὶ τὸρριξε
στοῦ κόσμου τὴν ἀλλή' ἄκρη. Κοίταζε, κοίταζε, χω-
ρὶς μιλιὰ νὰ βγάλει, προσπαθώντας τοῦ μίτωπού μου
νὰ διαβάσει τίς γραμμῆς· σὲ λίγο χαμογέλασε ἀνα-
γνωρίζοντας στὰ μάτια μου μέσα τὴν παλιὰ ψυχὴ
τοῦ ἀδερφοῦ τῆς, χαμογέλασε, σηκώθηκε, ἦρθε σι-
μὰ μου καὶ ξάπλωσε στὸ πλάγι μου μουρμουρίζον-
τας ἀδ' ἴδιος εἶσαι».

— Θυμᾶσαι.

— Ναί, θυμοῦμαι.

Μισοφάλιξα τὰ μάτια γιὰ νὰ θυμηθῶ πιὸ κα-
λὰ, κ' ἄρχισε τοῦ μυαλοῦ μου ὁ κινηματογράφος νὰ
γυρίζει. Τὰ χρόνια τὰ παλιὰ, ζωντανὲς ζουγραφίης,
ἀνάθαν κ' ἐβῆσαν. Οἱ τόποι· ἀλλάζαν καὶ οἱ σκη-
νές. Πότε περίπατο στοῦ Βόσπορου τὰ μαγικά τ'
ἀκρογιάλια, πότε κάτω ἀπ' τὰ τσάμια στὰ νησιά

μας ποῦ δὲν ἔχουν ταίρι στὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Κ'
ἔπειτα τὸ πρῶτο τὸ ταξίδι ἐξω ἀπ' τὴ φωλιά, κ'
ἡ βραδυὰ τοῦ μόνος ἐμείνα στὸ τραῖνο μέσα κ' ἄρ-
χισε ἡ λύπη μου, γιὰ τοὺς ἀγαπημένους ποῦ πίσω
ἄφηνα, νὰ παλεύει μὲ τὰ ὄνειρα τοῦ νέου κόσμου τοῦ
μπρὸς μου ἀνοίγονταν, τὰ ὄνειρα τοῦ ἀγνωστοῦ τοῦ
πήγαίνα νὰ βρῶ.

Τὰ ὄνειρα γένηκαν ἀλήθεια, τ' ἄγνωστο γένηκε
γνωστὸ, καὶ σὰ φουρτουνασμένο πλεούμενο, μὲ σπα-
σμένα κατάρτια καὶ σκισμένα τὰ πανιά, ξανάμπαι-
να στὴ μπουνάτσα τοῦ λιμανιοῦ, ξανάβρισκα, λίγο,
λίγο, τὴν πρώτη μου τὴ ζήση, στῆς μάννας μου τὰ
πόδια, μὲ τὰ δάχτυλά τῆς ἀνάμεσα στὰ σγουρά
μου τὰ μαλλιά.

Ἐνοιῶθα πάλι βαθειὰ τὴν ὄρεξη νὰ ξαναζήσω τὰ
πρῶτα χρόνια, νὰ ξαναπερπατήσω τοὺς περίπατους
τοὺς πρῶτους στ' ἀκρογιάλια τοῦ Βόσπορου, γιὰ
κάτω ἀπ' τὰ τσάμια στὰ νησιά μας ποῦ δὲν ἔχουν
ταίρι στὸ πρόσωπο τῆς γῆς.

Ἄρχισε τῆς Νίνας τὸ χεράκι νὰ χιδεῖται τὸ δι-
κό μου, κ' ἔκουσα τὴ χιδιάρικὴ τῆς φωνὴ νὰ λέ-
γει.

— Θέλεις νὰ πάμε αὔριο στὸ νησί; αὐτὸ δὲ
συλλογισθῶν; Τὰ τσάμια πάντα τὰ ἴδια εἶναι
γιὰ τὴν ἴδια τὴν ψυχὴ, καὶ τὰ κοκκινόχρωμα τὰ
μονοπάτια μοσκομυρίζουν ἀπ' τίς ἀνθισμένες σκου-
ρες, τὰ φλισκούρια καὶ τὰ μενεξεδιὰ τὰ κοραμπάσια.

— Ναί, Νίνα μου, σωστὰ μὲ διάβασες. Καλὰ
ἔλεγε ὁ μπαμπᾶς, τὰ ἴδια ἔχουμε ἀνόητα μυαλά,
γεμάτα θεωρίες καὶ κηπουρός. Μὰ φταίμε μεις; Ἐ-
σύ δὲ μὰς τὰ δώκες, μαννούλα μου;

Γι' ἀπάντηση ἐκείνη σκύβοντας μὰς φίλησε καὶ
τοὺς δυὸ.

— Σηκώθητε, τρελλόπαιδα, αἰντε νὰ πλαγιαί-
σετε· θάσαι καὶ κουρασμένοι, γυόκα μου.

Φίλησα τὴ Νίνα, καὶ γυρνώντας πρὸς τὴ μάννα
μου τῆς εἶπα·

— Μαννούλα μου, εἶμαι μικρὸς ἀπόψε! Ἐκνάρ-
ταν οἱ παλιὲς οἱ νύχτες. Μὲ τὰ χεράκια σου θὰ μὲ
σιεπάσεις καὶ πάλι, καὶ θὰ ξανακαθίσεις στὴν
ἄκρη τοῦ κρεββατιοῦ μου, σὺν ποῦ ἔκαμνες καὶ τό-
τες, θὰ τὰ ξαναποῦμε καὶ σφαλώνοντας τὰ μάτια
μου θὰ νοιώθω τὸ φιλί σου. Στὰ ξένα λαχταροῦσα
γιὰ τέτοια καληνύχτα.

— Καὶ θὰ σὲ βάλω νὰ κάμεις τὴν προσευκὴ
σου, κύριε.

Μὰ δὲν πιστεύω πιὰ σὲ τέτοιες προσευκῆς, πῆ-

νικὴ καὶ νεοελληνικὴ) φιλολογία». Γι' αὐτὸ ἡ σημα-
σία τῆς φιλολογικῆς κριτικῆς, κ' αὐτὴ ἕνα προϊόν
τοῦ ρωμαντισμοῦ, εἶναι ἀσύγκριτα μεγαλύτερη γιὰ
τὴν ἀνάπτυξη τῶν φιλολογικῶν τῆς ἀνατολικῆς πα-
ρῶσο τῆς δυτικῆς Εὐρώπης. Εἶναι σὰ νὰ ποῦμε ὁ
παγοσπᾶστος ποῦ βγάξει ἀπὸ τὸν πάγο τὸ κλεισμένο
μέσα σ' αὐτοὺς πλοῖο· γι' αὐτὸ μπορεῖ καὶ νὰ μὴν
εἶναι καθαρὰ αἰσθητικὴ, πρέπει ὅμως νὰ εἶναι σὲ
πρῶτη γραμμὴ κοινωνικὴ, ν' ἀναμερίση τίς προλή-
ψεις, ν' ἀδειάση ἐξω τὸν πνιγνὸ πνευματικὸ ἀέρα.
Πρὶν νὰ γίνῃ ὄραϊα μιὰ φιλολογία πρέπει νὰ γίνῃ
ἀληθινή. Αὐτὸ τὸ εἶχε καταλάβει ὁ Βιελίνσκι καὶ
γι' αὐτὸ ἡ καταρχὰς αἰσθητικὴ του ἔγινε ὕστερα
δημοσιογραφικὴ. Τὸ ἴδιο ἔκαναν καὶ οἱ γιουνιμιστῆς
στὴ Ρουμανία καὶ τὸ ἴδιο κάνουν τελευταῖα κ' οἱ
φιλολογικὸι μεταρρυθμιστῆς στὴν Ἑλλάδα. Ἐδῶσαν
ἀκόμα τὴν ὄθηση νὰ γεννηθῇ ἐκεῖνο τὸ εἶδος τῆς
φιλολογίας ποῦ στὴ Ρουσία κάτω ἀπὸ τὴν πολι-
τικὴ καταπίεση εἶναι γνωστὸ ὡς «Κατηγορητικὴ
φιλολογία» καὶ στὴ Ρουμανία καὶ στὴν Ἑλλάδα
παίζει μεγάλο ρόλο, δηλαδὴ ἡ σάτυρα γιὰ πολιτικά,
κοινωνικά καὶ πνευματικὰ ψεγάδια ποῦ σὲ καμμιὰ
ἀπὸ τίς νοτιανατολικῆς χώρες τῆς Εὐρώπης δὲν λεί-
πουν. Δὲν εἶναι λοιπὸν τυχαῖο τὸ ὅτι ἡ σατυρικὴ
ποίησι ἐνωμένη μὲ διδακτικῆς τάσεις εἶτε ὡς δράμα,

εἶτε ὡς διήγημα, εἶτε ὡς ποίημα πιάνει τόσο πλά-
τῶ τόπο στῆς ἀνατολικῆς φιλολογίας. Τὸν πλατύτερο
φυσικὰ στὴ Ρουσία ἀνάλογα μὲ τὸν κοινωνικοπολι-
ταγωγικὸ χαραχτήρα τῆς ἐν γένει. Ἡ κοινωνικὴ σά-
τυρα ἐπικρατεῖ πιὸ πολὺ: Ὁ Πούσκιν εἶχε γράψει
στὰ νάτα τοῦ σατυρικὰ ἐπιγράμματα, ἔπειτα ἦρθαν
ὁ Γκριμπογιέδαφ μὲ τὴ σατυρικὴ του κωμῶδια «Τὸ
λογικὸ γενναί: πάθος», ὁ Καντάγιεφ μὲ τὰ
«Lettres sur la Philosophie de l'histoire» ἕνα
ζωηρὸ κατηγορητήριο τῆς Ρουσιακῆς κοινωνίας μὲ
ἀθῶο τίτλο, καὶ προπάντων ὁ Λέρμοντωφ μὲ τὸ θρῆ-
νο του στὸ θάνατο τοῦ Πούσκιν καὶ ὁ Γκόγγολ μὲ
τὸνα Ἐπιθεωρητῆ» του καὶ μὲ τίς «Νεκρὲς ψυχῆς» καὶ
τὸ καταδικασμὰ τους ἐκείνου τοῦ ψευτοπατριωτι-
σμοῦ ποῦ πασχίζει νὰ κριψῇ ὅλες τίς ἀδυναμίες καὶ
ποῦ ὁ ποιητῆς τοῦ ξεσχίζει τὴν προσωπίδα μὲ τὰ
λόγια: «θὰ κατηγορήσουν τὸ συγγραφεῖα οἱ λεγό-
μενοι πατριῶτες ποῦ κοιτάζουν τὴ δουλειὰ τους
στὴν ἄκρη τους καὶ πλουτίζουν στὸ βάρος τῶν ἄλλων,
ἀμα ὅμως βγῆ κανένα βιβλίον μὲ καμμιὰ νέα πι-
κρὴ ἀλήθεια, τότε προβάλλουν ἀπὸ ὅλες τίς μεριές
σὺν ἀράχνες ποῦ μπλέχτηκε στὰ δίχτυα τους μιὰ
μύγα καὶ φωνάζουν: «Εἶναι ὄραϊο νὰ παρασταί-
ωνται τέτοια πράγματα;» Αὐτὸς ὁ πατριωτισμὸς
ἀγάπα νὰ περᾶ κανεὶς ἀπ' ὄλα τὰ πράγματα

μὲ ἄκριτα μάτια...» Μ' αὐτὸν τὸν βυζαντινὸ ψευ-
τοπατριωτισμὸ εἶχαν νὰ παλαίψουν πρὸ 40 χρόνων
οἱ γιουνιμιστῆς στὴ Ρουμανία μὲ τὸ φιλόσοφο καὶ
κριτικὸ Μαριόρεσκου ἐπὶ κεφαλῆς καὶ παλεύον σή-
μερα οἱ Νέοι» στὴν Ἑλλάδα καὶ στῆς δυὸ τίς χώρες
ἀναπτύχθηκε μιὰ εκπαιδευτικὴ φιλολογία μὲ ζωηρὰ
σατυρικὸ χαραχτήρα, ἰδίως στὴν Ἑλλάδα, ἐνῶ αὐτὴ
ἡ περίοδος στὴ Ρουμανία ἔφτασε τὸ ποιητικὸ κατα-
κόρυφόν τῆς στὰ σατυρικὰ ποιήματα τοῦ Ἐμινέσκου
καὶ στὰ δράματα τοῦ Καρατζάλη.

Ὡς αὐτοῦ φθάνουν περίπου σὲ μεγάλες γραμμῆς
τὰ σημεῖα τῆς ἐσωτερικῆς συνάφειας τῆς φιλολογίας
τῆς ἀνατολικῆς Εὐρώπης στὴ δεύτερη φάση, στὴν
περίοδο τῆς ἀρχίζουσας ἐξεθνικευτικῆς τῆς. Μένουν
ὅμως κ' ἄλλες ἀκόμα μονωμένες ὁμοιότητες περσό-
τερο ἀτομικῆς φύσης ποῦ κάνουν τὸ ἴδιο καταφανὴ
μιὰ σημαντικὴ πνευματικὴ συγγένεια. Ἄς ὑποδεί-
ξωμε τρία σημεῖα τοῦ καὶ τὰ τρία ἐξηγῶνται ἀπὸ
μιὰ ὁμοία θεμελιώδη ιδιότητα, ἀπὸ μιὰ ἐλαφρὴ
χαλάρωση τῆς θέλησης ὅπως αὐτὴ παρουσιάζεται
σημαντικότερη στοὺς χαραχτήρες τοῦ Τουργένιεφ.

Μετὰφρ. Κ. Χ.

(Στάλλο φύλλο τελιώνει)

γα να πῶ, μὲ δάγκασα τὴ γλῶσσα μου, διαβάζοντας τρόμο στὰ μάτια της, καὶ γύρισα τὰ λόγια μου, κι' εἶπα μ' ὑπακοή.

— Καὶ θὰ ξανακάμω τὴν προσευκὴ μου, Χρυσή μου.

Ξανάκαμα τὸ σταυρό μου, μὲ ξανασκέπασαν τὰ ἄγια χερὰκια της, ξανακάθησε στὴν ἄκρη τοῦ κρεβατιοῦ, ὡς ποῦ ἐκλείσαν τὰ μάτια μου μὲ τὸ φίλ της.

II

— Εὐπνα, τεμπέλη, ξύπνα.

Πετάχτηκα μὲ μίση, ἔτριψα τὰ μάτια μου, κοίταξα γύρω μου. Ποῦ βρίσκουμαι; θυμῆθηκα καὶ φώναξα γελῶντας:

— Ἔλα μέσα, κυρά μου, ἔλα μέσα.

Ἡ πόρτα ἀνοίξε μ' ὄρη, κ' ἔκαμε ἐφοδο μέσα ἡ Νίνα, ἀσπροφορεμένη, καλοκαιριανή, δροσάτη σὰν κρῖνο πρωινό.

— Βρέ λούσο καὶ γιὰ ποῦ;

— Καὶ ρώτημα θέλει; γιὰ τὴν ἐκκλησιὰ. Κυριακὴ δὲν εἶναι σήμερα;

— Κυριακὴ; βέβαια. Καὶ πᾶς στὴν ἐκκλησιὰ;

— Πάγω στὴν ἐκκλησιὰ; Γιατί δὲ λὲς θὰ πάμε; Ὁ ἄρθεῖς καὶ σὺ μαζί μου, πῶς;

— Χρόνια ἔχω νὰ πάγω. Πὲς μου, καημένη, τὴ ζωὴ σου νὰ χαρεῖς, πὲς μου, πᾶς τὰ λούσα σου νὰ δείξεις γιὰ νὰ προσευκηθεῖς; Μπορεῖ ποτέ; ἡ ψυχὴ σου, ποῦ τόσο τὴν ξέρω, μπορεῖ ν' ἀνέβει ἀψηλά, ὅταν τὰ μουσικὰ αὐτιά σου πάσκουνε μαρτύριο σωστό; Μποροῦν οἱ ἀμανέδες τῶν ψαλτάδω μ' ἄγια συγκίνηση νὰ σὲ γεμίσουν, μπορεῖς, μὲ τίσο κόσμο γύρω σου, σ' ἐκσταση θρησκευτικὴ νὰ πείσεις;

Βυζαντινὴ ἡ μουσικὴ, θεὰ μου πὲς ἴσως μὰ γὼ βυζαντινὸς δὲ εἶμαι ἐκεῖνου τοῦ καιροῦ παρὰ παιδί τοῦ τωρινοῦ αἰῶνα.

— Θεὸς ἐκκλησιὰ; θεὸς προσευκὴ; σωστό κι' ἅγιο. Μὰ κράτησε τὴν ὄρεξή σου. Ὁ θὰ πάμε στὸ νησί ἀπόψε; πῶς;

— Καὶ βέβαια θὰ πάμε. Μὲ τὸ τελευταῖο, τὸ δίγωνο τοῦ καπετὰν Νικόλα.

— Νὰ τὸ λοιπὸν τὸ πρόγραμμά μας. Ὁ θὰναι γεμάτο τὸ φεγγάρι, τὴ νύχτα τὸ λοιπὸν θὰ κάμουμε τὸ γύρο τοῦ νησιοῦ. Θυμᾶσαι τοὺς γύρους τοὺς παλιούς; Θυμᾶσαι τίς νυχτιὲς τίς ἀσημένιες; καί, στὰ μάτια σου τὸ βλέπω. Τὸ πρωῖ...

— Στάσου, ξέρω τί θὰ μοῦ πεί; Τὸ πρωῖ στίς πέντε, ὅταν πέρα στὸ Μάλτεπε ἡ ἀνατολὴ θὰ βάζει τριανταφυλλιά, θὰ σηκωθῶμε καὶ θὰ τραβήξουμε κατὰ τὰ τσάμια. Ὁ θὰ πάρουμε τὸ δρόμο τῆς Παναγίας καὶ φτάνοντας στὴν κορυφὴ τοῦ ἀσκητῆ, θὰ δεχτοῦμε τὰ πρωινὰ φιλιά τῆς θαλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ.

Ὁ ἀντικρύσουμε καὶ τὴ μεγάλη ἐκκλησιὰ τῆς φύσης, καὶ σιγανὰ θὰ μουρμουρίσουμε πρωτόφτειαστες προσευκὲς.

— Γεῖά σου, Νίνα μου. Καὶ τώρα, ἔσε με νὰ σιγουριστῶ κ' ἐγὼ, κ' ἐπειτα θὰ βγῶμε ἔξω, καὶ θὰ καμαρώσεις πιά τὰ λούσα σου, καὶ θὰ καμαρώσω κ' ἐγὼ τὴν ὁμορφὴ κοπέλλα ποῦ θάχω πλάγι μου.

— Θεὸ μου, τί κόλακας. Μὰ ξέρεις ποῦ θὰ μὲ χαλάσεις μὲ τὰ κοπιμέντα σου; οἱ ξανθομαλλοῦσες στὰ μάθανε βέβαια.

— Τσαχπίνα, ἔξω γρήγορα.

Ντύθηκα, βγήκαμε ἔξω, κάμαμε τὸν κλασικὸ περίπατο ἀπ' τὸ Γαλατῶ Σεράϊ ὡς τὸ Ταξίμι, καὶ πίσω πάλι θρονιάστήκαμε στοῦ Τοκατλιὰν καὶ εἶδαμε ὅλο τὸ Πέρα ἀπὸ μπρὸς μας νὰ περνᾷ, γνωρίζουσι; ἡ ξένους, λιμοκοντόρους κι' ὁμορφες κοπέλλες,

ποῦ φέρνανε στὸ νοῦ μου τ' ἀγῶρια καὶ τὰ κοριστὰκια πᾶψα πίσω τώρα καὶ δέκα χρόνια.

Σὲ λίγο μᾶς μυρίστηκαν οἱ φίλοι οἱ παλιοί, μαζώχτηκαν γύρω στὸ τραπεζάκι μας, καὶ τρώγοντας πάστες, πίνοντας καὶ γελῶντας, περάσαμε τὸ πρωῖ.

Μὰ ἔφτασε ἡ ὥρα ποῦ, στρωμένοι στὸ κατὰστρωμα τοῦ δίγωνου, περιμέναμε ἀνυπόμονα νὰ ξεκινήσουμε. Δὲν εἶχε κόσμο πολὺ τὸ βραδυνὸ τοῦ νησιοῦ, καὶ σὰν κούνησαν οἱ ρόδες, κι' ἀφήσαμε πίσω τὸ γιοφύρι μὲ τίς χιλιάδες τοὺς διαβάτες του, καὶ τὸ λιμάνι μὲ τ' ἀμέτρητὰ του βαπόρια, ἀναστενάξαμε ἀπὸ εὐχαρίστηση.

Τί νὰ πρωτοκοιτάξει κανεὶς; τὸ Βυζάντιο, στ' ἀριστερὰ, μὲ τὴν ἄγια Σοφία του, τὰ μισογκρεμισμένα βυζαντινὰ του κάστρα καὶ τοὺς ἑπτὰ κουλάδες του; τὴν Πόλη τὴ βασιλικὴ μπροστὰ του μὲ τοὺς ἀτέλειωτους μιναρέδες, ποῦ λὲς καὶ σκίζουσι τὰ οὐράνια; τὸν κόλπο τὸν Κεράτιο ποῦ πᾶ καὶ χάνεται στὸ βάθος, γιὰ τὸ Βόσπορο, στὰ δεξιά, π' ἀνοίγει τίς θεϊκὲς του ὁμορφιὲς καὶ δείχνει μὲ περηφάνεια τὰ μυστικὰ του παλάτια, ποῦ τόσες κρύβουν τραγωδίαι;

Τί νὰ πρωτοκοιτάξει, ποῦ κάθε μεριά, ἀθάνατο πανόραμα ξεδιπλώνει, π' ἀφίνοντας πίσω τέτοιες ὁμορφιὲς ἄλλες κινούργιες ἀντικρύζει!

Τὸ Σκούταρι μὲ τὰ αἰῶνια του κυπαρίσσια, τὸ Καντί-κιοῖ, τὸ Μόδι, τὸ Φαναράκι, ποῦ χαριτωμένον προβάλλει στὰ νερὰ τὸ Φάρο του τὸ χιονάτο, γιὰ τὸν ἥλιο ποῦ βασιλεῖς σωστός βασιλικὰ πεθαίνει πέρα στῆς θάλασσα; τὴν ἄκρη;

Φτάσαμε καὶ τὰ νησιά. Νὰ ἡ Πρώτη μὲ τίς πρώτες τῆς θύμισες. Βλέπω τὸ σπῆτι, ὅπου καλοκαίρια πέρασα παιδικήσσια, στὴ μέση τοῦ περιβολιοῦ μὲ τίς ἀξέχαστὲς του ροδακινιὲς, καὶ θυμοῦμαι τὸ παιδάκι μὲ τὰ μακρὰ σγουρὰ μαλλιά, ποῦ, σκυμμένο στὴν ἀμμουδιά, ἔχτιζε παλάτια μὲ λάσπη καὶ φιλντισίνα κοχλίδια τοῦ γιαιλοῦ.

Τώρα σιμώνει ἡ Ἀντιγόνη, τὸ μελαγχολικὸ νησί τῶν πληγωμένων καρδιῶν, καὶ θυμοῦμαι τ' ἀγῶρι, ποῦ μόνο του στὸ δάσος μέσα ὄνειρεύονταν γιὰ πρώτη φορὰ τὴν ἀγάπη, καὶ περιμένα μὲ λαχτάρα τὴν πρώτη νυφούλα, ποῦ θ' ἀπαντοῦσε στῆς καρδίας του τὸ ἀτολμο κάλεσμα, καὶ θὰ δέχονταν τὰ πρώτα γλυκὰ φιλιά του.

Νὰ πιά κ' ἡ Χάλη. Ἐδῶ θὰ σταματήσω, γιὰτί ἔδῳ κ' οἱ θύμισές μου οἱ παλιὲς σταματοῦν. Ἡ Χάλη, ὅπου ἔκθισε τὸ φυντανάκι τῆς καρδίας μου. Νὰ οἱ ἀξέχαστοι οἱ βράχοι της. Ὁ θὰ ξαναλουστῶ στὶς χρυσὲς ἀμμουδιὲς της, θὰ ξαναγεννηθῶ. Νὰ ὁ Κοντρουλόμυλος πάνω κεῖ στὴν κορυφὴ, σὰν κορώνά τοῦ πράσινου τοῦ λόφου. Γεμάτος ζωὴ ὁ μύλος μιά φορὰ κουνούσε περήφανα τὰ φτερά του, μὲ τοῦ κόπηκαν μιά μαῦρη μέρα τὰ φτερά, τοῦ σβύστηκ' ἡ ζωὴ, καὶ τώρα, ἐρείπιο μισογκρεμισμένο, φαίνεται πιὸ μεγάλος στὴ σφοδρὰ του.

Τὰ τσάμια τὰ μωσκομυρισμένα, ἀφήνοντας τίς κορυφές, τὸ ἕνα πῖσ' ἀπ' τ' ἄλλο, βιαστικὰ καὶ γρήγορα, τρέχοντας κατεβαίνουν νὰ γύρουν ν' ἀγκαλιάσουν τὰ σκαρὰ δένια τὰ νερά.

Καὶ τίς θυμοῦμαι τίς φεγγαρολουσμένες τίς βραδυὲς στὸ δάσος μέσα, γιὰ πάνω στ' ἀσημένια τὰ νερά, καὶ τίς θυμοῦμαι τίς βραδυὲς τίς σκοτεινὲς μὲ τοὺς ζευγαρωμένους περίπατους καὶ τίς ἀγάπες ποῦ κρύβανε στὴ σκοτεινιά τους.

Τὸ σφύριγμα τὸ σκληρὸ τοῦ βαποριοῦ μὲ ξανάφερε ἀπ' τὸ ταξίδι ποῦ ὁ νοῦς μου ἔκαμε στὰ περασμένα, καὶ γυρνώντας εἶδα τὰ μάτια τῆς Νίνας μαργιόλικα νὰ μὲ κοιτάζουν.

— Εὐπνα, ὄνειροπλέχτη. Θυμᾶσαι τὸ νησί, γιὰ

τὴ Ρίτα, γιὰ καὶ τὰ δυὸ μαζί ἀφοῦ ξεχωριστὰ δὲ γίνονται; Ἐρεῖς βέβαια πῶς παντρεύτηκε ἡ Ρίτα.

— Τὸ ξέρω. Ἐμένα θὰ περιμένα;

— Καλὰ, μὴ θυμώνεις.

— Τρελλή.

Ἀράξαμε πιά. Χιλιάδες κόσμος στὴ σκάλα πάνω, γύρω στὴν προκυμαία καὶ μέσα στὸ καζίνο. Ἦρθαν καθὼς πάντα ὅλοι γιὰ τὸ βραδυνὸ. Ἦρθαν τὰ κορίτσια μὲ τὰ καλοκαιριανὰ τους καὶ μὲ τὰ φαθάκια τους μὲ γούστο, καθισμένα πάνω σὲ μαλλιά καστανὰ ἢ μαῦρα ἤρθαν τὰ τζόβανα στρίβοντας περήφανα τὸ καταχτιτικὸ μυστάκι τους. Ματιὲς ἔδῳ, χεροσφιζήματα κρυφὰ γιὰ φανερά κεῖ, κουβίντες φωναχτὲς γιὰ μουρμουρίσματα ραντεβοῦ. Ζωὴ κι' ἀγάπη.

Εἶμαι γὼ τ' ἀγῶρι, ποῦ ἡ Ρίτα περιμένα συχνὰ σ' ἐκείνη δὲ τὴν κόχη μ' ἀγάπη στὴ ματιὰ καὶ χαμόγελο στὰ χεῖλια; Ποτέ; ἡ Ρίτα δὲ γελοῦσε, μὰ τὸ χαμόγελό της παντοῦ μὲ κυνηγοῦσε, τὸ χαμόγελο, ποῦ τρεμόβυνε στῶ χεῖλιῶν της τίς γωνιὲς, τὸ χαμόγελο, τὸ αἰνίγμα τ' ἄλυτο.

— Ὁ θὰ πείσεις, καλὲ Τόνι.

— Σκόνταψα, καημένη. Διᾶλεξε βάρκα γιὰ γαδουράκια.

— Γαδουράκια, ἔτσι πῖο γρήγορα θὰ φτάσουμε.

— Γαδουράκια, ἀρκετικὸ, ἀληθινὲς σαῖτες. Ἐβρε Κώστω, ποῦ νὰ παρ' ὁ διάβολος τὸν Κύρη σου, φέρε, μωρέ, τὸ Μέγα Ἀλέξανδρο καὶ τὴν Κλεοπάτρα. Τὰ καλύτερα γαδουράκια τοῦ νησιοῦ, ἀρκετικὸ.

Ἄπ' τ' ἀλήθεια τιμοῦσαν ἴτόνομά τους τὰ γαδουράκια; τρέχανε φωτιὰ μοναχὴ.

Ἀφήκαμε πίσω τὸ καζίνο, τὰ λειβαδάκια, πήραμε τὸ δρόμο τῶν τσαμιῶν καὶ φτάσαμε σὲ λίγο στὸ ξενοδοχεῖο.

Κίνηση μεγάλη μέσα κεῖ. Μπήκαμε δὲ μπῆκαμε, μᾶς τριγυρίσανε ξένοι καὶ φίλοι, κι' ἀπὸ δέκα γλῶσσες μάθαμε τὴν κίττα τοῦ ἐρεθισμοῦ. Χορὸς δίνονταν τὸ βράδυ ἐκεῖνο στὸ ξενοδοχεῖο. Κατὰρα, σκέφτηκα, καὶ μ' ἔρτε ἔξω νὰ πεταχτῶ, μὰ εἶτανε ἄργα.

— Νίνα, ἐγὼ τὸ στρίβω ἐπειτα.

— Κ' ἐγὼ μαζί σου.

— Κάτω, καημένο κορίτσι, νὰ χοροπηδήσεις λιγουλάκι, μὴν κοιτάξεις μένα, γέρασα πιά.

— Τίποτα, μαζί σου θ' ἔρθω, μὲ τέτοιο φεγγάρι μάλιστα.

— Καλὰ, τὸ στρίβουμε μαζί τὸ λοιπὸ ἀπ' τὴν πύρτα τοῦ μπαξέ.

«Ἄλλαι μὲν βουλαὶ ἀνθρώπων, ἄλλα δὲ Θεὸς κελεύει». Μᾶς τσάκωσαν ὅταν τὸ στρίβαμε καὶ ποῦ νὰ μᾶς ἀφήσουν. Εἶχανε δὲν εἶχανε μοῦ πήραν τὴ συντροφισσά μου, μὰ μὲ μὴ συμφωνία. Ἐξέφυγα μοναχός, καὶ οἱ ἄλλοι θάρχουνταν ἐπειτ' ἀπ' τὸ χορὸ νὰ μὲ πάρουνε μὲ βαρκούλες ἀπ' τὸ Τσαμιλιάνι. ἔτσι τοὺς ξεφορτώθηκα κι' ἄμα βρέθηκα στὸ δρόμο ἀνάπνεψα. Φτηνὰ τὴ γλύτωσα.

Χαρὰ Θεοῦ στὸ δάσος μέσα ὁ κόσμος χυμένος στὰ τσάμια τῆς Παναγίας, στὸ δρόμο τῆς Ἐμπορικῆς, στὰ τσάμια τοῦ Τερσανᾶ, ἄντρες, γυναῖκες, μικροί, μεγάλοι, ὅλοι γιόρταζαν τὴν ἀσημένια τὴ νυχτιὰ. Ἐδῶ γλυκεῖα φωνή, φωνὴ κρουσταλλίνια, τραγουδοῦσε τὴ νιότη καὶ τὴ χαρὰ τῆς ζωῆς. Κάτω κεῖ, σ' ἀτζέμικο ξαπλωμένες χαλὶ, χανούμισες μὲ χιονάτους φερετζέδες, ἀληθινὰ ἀφρόπλαστα οὐρί, φουμαραντὰ σιγαράκια τῶν ἀκούγοντας τῆς σκλάβας τὴν κλαμένη φωνή, ποῦ τραγουδοῦσε τοὺς πόνοους καὶ καημούς τῆς ἀγάπης:

Κεντιμὲ βὰχ εἰλέριμ

(Δικὴ μου, ἄχ πεθαίνω)

Ἐδῶ περνούσανε γαδουροκαβαλλαρίες με γέλοια καὶ ξεφωνητά, κάτω κει, βαρκοῦλες γλιστρούσανε σιγανὰ στὰ φεγγαρολουσμένα νερὰ κουβαλώντας ἐρωτημένους.

Κι ἀνέβαινε ἀπ' ὅλους ὁ ψαλμὸς ὁ μεγάλος στὴ Φύση τῆ θεᾶ τῆ μεγάλης, καὶ κολνοῦσαν τὰ χεῖλια σὲ φίλημα γλυκὸ, τὰ χεῖρια δενούντανε σὲ σφιξιμο χαδεφτικὸ, κ' οἱ ψυχὲς ἀγκαλιάζονταν πέφτοντας μεθυσμένες στ' ἀφαστα βάθια τους.

Κι ἄμα χωσμένοι στοῦ δάσου τὴν καρδιά ἔμεινε μόνος τριγυρισμένος ἀπ' τὰ τσάμια, τοὺς παλιούς μ' ἀξέχαστους μου φίλους, στ' αὐτιά μου βούζαν ἀκόμα τὰ γέλοια, τὰ τραγούδια, τῆς ζωῆς τὸ μεθύσι. Μὰ μοῦ μιλοῦσαν τώρα τ' ἀσημοπράσινα τὰ δέντρα, με μεθύζανε με τίς γλυκὲς τους πνοὲς τὰ καραμπάσια τὰ μενεξεδιά, καὶ τ' ἀνθισμένα τὰ φλισκούνια με φωνάζανε στὶς ἀγκαλιές τους.

Σὲ λίγο σταμάτησαν ἀπότομα τὰ δέντρα, καὶ σταμάτησα κ' ἐγὼ μαγεμένος.

Μπρὸς μου στραφτοκοπούσε, ἀπέραντος κατρέφτης! Ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ ἔξαπλώνονταν ἀτέλειωτη, λουσμένη στὶς πιὸ λαμπρές, στὶς πιὸ ἀσημένιες ἀχτίδες τοῦ φεγγαριοῦ. Μὰ σὲ λίγο τὴν ἔχασα με μιὰς τὴν ἀσημένια μάγισσα. Γρήγορα γρήγορα περνοῦσα ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ τσάμια, πηδοῦσα πάνω ἀπ' τίς ἀνθισμένες σκουπες, ὡς ποῦ μπροστά μου βρέθηκε τὸ παρεκκλησι τοῦ ἀσκητῆ.

Γαλήνη γύρω στὸ ἅγιο τὸ κελλί βασιλεῦς, γαλήνη γύρω στὰ σκόρπια μνήματα, ποῦ πρόβαλλαν ἀνάμεσα ἀπ' τίς πρασιναδὲς τίς ἄσπρες μαρμαρένιες πλάκες τους.

Δὲ φτάναν πάνω κει τῆς ἀγάπης οἱ γλυκοστεναγμοί, μονάχα τὰ φιλιὰ ἀκούγονταν ποῦ χάριζε ἡ θάλασσα στοὺς βράχους, καὶ τὸ μονότονο τοῦ τζιτζικα τραγούδι. Σίμωσα σιγὰ σιγὰ στὰ παραθύρια τοῦ παρεκκλησιοῦ, ἔρριξα μέσα μιὰ ματιά, κι ἀνατρίχιασα ἀντικρίζοντας σὰν ὀλοζώντανο τὸν καντυλοφωτισμένο Σωτήρα. Μὲ τὰ γλυκά του μάτια με προσκαλοῦσε στὰ γόνατα κει κάτω, σιμὰ στὴ μαύρη τὴ σκιά τοῦ ἀσκητῆ, ποῦ γονατιστὸς μουρμούριζε τίς προσευκὲς του.

«Ταχὺ εἰσάκουσόν μου, Κύριε, ἐξέλιπε τὸ πνεῦμά μου. Μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρόσωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ».

Πόση ὦρα ἔμεινε καρφωμένος ἐκεῖ, με τὸ νανούρισμα τῆς προσευκῆς βούζοντας στ' αὐτιά μου, καὶ γὼ δὲν ξέρω. Μὰ κάτι κουνήθηκι στὸ τέλος, τὸ ρασσοφορεμένο τὸ κορμὶ τοῦ ἐρημίτη στηλώθηκε στὸ ἄγιο βῆμα μπρὸς, ἔσπασε ἡ ἀκινήσιά μου κι' ἀργοπατώντας τράβηξα κατὰ τὸ Τσαμλιμάνι.

Θάχα πεθάνει μιὰ στιγμή, μὰ με ξανάφερε στὴ ζωὴ ἡ θεᾶ τοῦ λιμανιοῦ, κ' ἡ φύση γύρω μου μοῦ φάνηκε πιὸ ὀμορφὴ, ὁ ἀέρας πιὸ μυρολουσμένος, καὶ λυπηθήκα τὸυς πεθαμμένους κέτω ἀπ' τίς μαρμαρένιες πλάκες, ποῦ ξάσπριζαν ἀάμεσα στὶς πρασιναδὲς.

Γρήγορα γρήγορα νὰ στάσω τὸ γιαλό. Μέρα ἔλεγε κ' ἦτανε, γιατί ἔρριχνε μπόλινο τὸ φῶς τοῦ τοῦ φεγγαρίου, φωτόλουζε εἰκόνες μαγικὲς, ἀριστερὰ τὸ δάσος τοῦ ἁγίου Γιώργη, δεξιὰ τὰ τσάμια τοῦ ἀσκητῆ, καὶ μπρὸς μου τ' ἀσημένιο τὸ λιμάνι.

Σὲ λίγο τρίξαν τὰ χαλίγια κάτω μου, καὶ δέχτηκα τὰ δροσερὰ φιλιὰ τῆς μάγισσας. Μανία μοῦ ἦρθε στὴν ἀφρόπλαστη νὰ πῆσω ἀγκαλιὰ τῆς, νὰ δανειστώ ἀπ' τὴ λάψη τῆς καὶ τὴν αἰώνια ὀμορφιά τῆς, ἀθάνατος νὰ γέλω. Τὸ ἐξωτερικὸ τὸ ἀσημένιο φῶς, στὸν οὐρανὸ τῆς ὑπαρξῆς μου μπαίνοντας, ἐρχισε τὴ σκοτεινὰ νὰ διώχνει καὶ τὴν ἀσχημιά!

Φωτιστήκε ὁ ἐσωτερικὸς ὁ κόσμος, κι ἄσπρο κέτω προ, ἀχτιδοστόλισμένο, μέσα ἀπ' τὴ σκοτεινὰ παρουσιάστηκε τὸ εἶδωλο τὸ πρῶτο.

— Ὁ Τόνης εἶναι.

Ποιὸς με φώναξε; γυρνῶ καὶ βλέπω ζωντανὸ τ' ὄνειρεμένο εἶδωλο, τὴ Ρίτα κάτασπρα ντυμένη. Ἄδύνατο νὰ μιλήσω. Κάποιος γέλασε, ὄχι ἡ Ρίτα, καὶ γύρισα στὴν πραγματικότητα.

— Ὁ ἀδελφός μου, ὁ Γιώργος, μοῦ λέγει ἡ Ρίτα, δείχνοντάς μου τὸ ζωηρὸ παλληκάρι πλάγι τῆς, κ' ἔπειτα γυρνώντας πρὸς μιὰ χαριτωμένη νέα ποῦ πίσω ἀπ' ἕνα βράχο παρουσιάστηκε, Κίτσα, τῆς λέγει, νὰ ὁ Τόνης.

— Μεγάλη εὐχαρίστηση, δεσποινίς. Βρὲ Γιώργος, ποῦ νὰ σὲ γνωρίσω ποῦ σ' ἄφησα με τὰ κοντὰ παντελονάκια.

— Τὴν ἀλήθεια, Τόνη, τὴν ἀλήθεια. Δὲ με γνωρίζεις γιατί σὲ τρώμαξε ἡ Ρίτα τὴν ἴδια τὴ στιγμή ποῦ φαίνουσιν πῶς ἤθελες νὰ πάρεις μπάνιο. Ἐλα, Κίτσα, εἶναι φίλοι ἀπ' τὸ εἰκοσιένα ἔσε τους νὰ τὰ ποῦν πάμε κάτω κει στὴν ἀμμουδιά. ἔχουμε καὶ μεῖς τὰ δικὰ μας.

Μείνανε μόνου: σταυρώθηκαν οἱ ματιές μας.

— Ρίτα, σένα συλλογούμουν.

— Πολὺ ἀργά, μουρμούρισε περιγελαστικά. ἔπειτα με σοβαρὸ, πάμε, μοῦ λέγει, πάμε σὲ κείνο δὰ τὸ βράχο. Τονὲ γνωρίζεις;

— Ὁ βράχος μας! Τώρα κατὰλαβα τί με τραβοῦσε δῶ.

Καθήσαμε στὸ βράχο καὶ βουτώντας ἐκεῖνη τὰ δάχτυλά τῆς στὸ νερό, ἄφησε τίς στάλες τίς διαμαντινιές νὰ πέφτουνε μιὰ καὶ μιὰ στὰ κύματα ποῦ ἀφρίζανε στὰ πόδια τῆς.

Ἐσχάτηκα μιὰ στιγμή καὶ γύρεψα τὸ χεῖρι τῆς νὰ πιάσω, μὰ τραβήχτηκα στὸ λεφτό.

— Συχώρεσέ με, Ρίτα. Θάρρεψα πῶς εἶτανε χτέες ἀκόμα.

Μ' ἔδωκε τὸ χεῖρι τῆς.

— Ἀπόψε, Τόνη, ἄς ποῦμε χτέες πῶς εἶναι. Ἄκου. Θὰ σοῦ μιλήσω ἕαστερα. Χρόνια περίμενα αὐτήνα τὴ στιγμή, μ' ἀλλοιώτικα ὄνειρεμένη. Ἄκουσα πούρτες καὶ κάτι μοῦπε πῶς θὰ σ' ἔβρισκα στὸ βράχο μας κοντὰ. Ἦξερα πῶς τάγαπημένα τσάμια καὶ οἱ ἀμμουδιές θὰ σοῦ μουρμούριζαν τὸνομά μου, ἀφοῦ ἡ πρώτη σου ἀγάπη δῶ λουλούδησε. Πῆς μου γιατί με ξέχασες;

Εἶδα τὸ κάτω χεῖλι τῆς νὰ τρέμει.

— Ρίτα μου, ἄς μπορούσα νὰ ξεκάμω ὅ,τι ἔκαμα.

— Τόνη, εἶν' ἀργά. Ψέμματα ποτὲς δὲ μοῦπε, καὶ τὸ νοιώθω πῶς κι αὐτήνα τὴ φορά τὸ λὲς με τὴν καρδιά σου, μὰ τί τὸ ὄφελος; ὅ,τι γένηκε δύναμη καμιά νὰ τὸ ξεκάμει δὲν μπορεῖ. Ἦμασταν παιδιά, θὰ πῆς, μὰ ἡ στιγμή μὰς δείχνει πῶς τῶνερο τὸ παιδιακήσιο μπορούσε ν' ἀληθίψει. Πῆς μου, γιατί τῶνερό μου νὰ χαλάσεις; εἶναι σκληρὸ αὐτὸ ποῦ ἔκαμες.

Βουτήχτηκαν καὶ πάλε τὰ κοντυλένια δαχτυλάκια στοὺς ἄσπρους τοὺς ἀφρούς καὶ με τίς διαμαντινιές στάλες σμίξανε δυὸ στάλες ἀπ' τὰ μάτια τῆς.

Ἐσκυψὰ τὰ δαχτυλάκια νὰ φιλήσω, κ' ἕνα δάκρυ τῆς καυτερὸ ἔπεσε στὸ μάγουλό μου, καὶ δὲ βάσταξα πιά καὶ δάκρυσα καὶ γὼ. Γιατί τὸ δάκρυ τῆς μαλάκωσε τὴν καρδιά μου, ποῦ τοῦ κόσμου τὴν εἶχε σκληράνει ἡ ψευτιά, καὶ ἔξαναπίστεψα στὰ χαμένα μου ἰδανικά, στὰ ἰδανικά ποῦ ὁ χαμὸς των σιγὰ σιγὰ στὶς φλέβες μου φαρμάκι ἔχουσε στὴν ξενιτειά.

— Θυμάσαι, Ρίτα μου, τοῦ χωρισμοῦ μας τὴν πρώτη τὴν αἰτία; Στὸ βράχο αὐτόνα καθισμένοι μιλούσαμε γιὰ τὴν γνωστο ποῦ σὰ μαγνήτης με τραβοῦσε καὶ ποῦ, παρ' ὄλη τὴν ἀγάπη σου, νὰ μοιάζω μ' ἔκαμε με σιδεροδεμένο σκλάβο. Τὰ ἔνειρα ποῦ πλέκαμε μαζί ἀνάμεσα στὰ ἔτολμα φιλιὰ ποῦ περνοδίναμε, θυμάσαι; Θὰ πῆγαινα στὰ ξένα, χρυσάφι ἀμέτρητο θάφερα πίσω, καὶ γιὰ τὴν ὀμορφιά σου θάχτιζα τὸν πρεπούμενο νὰ, ποῦ κάθε του ὑψηλὸ τὸ ἕνα πραγματοποιημένο ὄνειρο θενὰ παρὰσταίνει. Μακριὰ ἀπ' τὸ ματιῶ σου τὸ πολυαγαπημένο φῶς, ἄρχισαν οἱ καινούργιες οἱ ἐντυπώσεις δλόκληρο νὰ με ρουφοῦν ἀκόμα ὅμως μέναν οἱ ἐλπίδες καὶ τὰ πρῶτα τὰ ἰδανικά, λίγο, λίγο, ἀντίκρυζα με πόνου τὴν ἀληθινὴ θεωρία τοῦ κόσμου, κ' ἐνοιώσα τὸ δόντι τὸ φαρμακερὸ, ἀκούραστο πριόνι, τῶν εἰδωλῶ μου νὰ χαλνὰ τίς βάσεις. Ἐνα, ἕνα, πέφτανε τὰ εἶδωλα τὰ ἔγνια, καὶ τότες ὁ καινούργιος ἄνθρωπος γεννήθηκε χωρὶς ἐλπίδες καὶ χωρὶς ὄνειρα. Τότες ἐπαψα νὰ γράφω ὄχι ὅμως γιατί ἐπαψα καὶ νὰ θυμοῦμαι, παρὰ γιατί δὲν ἤθελα καλύβια ἀρχοντοσκηπατινιῶν, στὴν ὀμορφιά σου νὰ προσφέρω ἀντίς τὸν ταγμένο, τὸν ψηφιδωτὸ νὰ. Πάσκιζα νὰ ξεχάσω καὶ νὰ ξεχαστῶ καὶ τότες πρωτόπεσα στὸ σαρκικὸ μεθύσι, κι ἀπὸ Κίρκη πέφτοντας σὲ Κίρκη ξέχασα ὀλότελα τὴν πρώτη ὑπαρξή μου, καὶ ζούσα γιὰ τῶν ἡδονῶ μονάχα τὸ ποτήρι. Ποῦ καὶ ποῦ τὴν ἀνοιξη, στὴν ἐξοχή, σὰ μασκομύριζαν τὰ λούλουδα τριγύρω μου, ἔβλεπα τὸ γλυκὸ τὸ προσωπάκι σου, μ' ἀλλοίμονο χεῖλια ἄλλα στὰ χεῖλια μου κολνοῦσαν κ' ἔφευγε παραπονετικά ἡ ὕπτασία. Τώρα πιά οὔτε καλύβια νὰ προσφέρω δὲν μπορούσα, παρ' ἕνα σταῦλο μολυμένο.

— Γιατί σὲ μένα, Τόνη, τὴν ἐκλογὴ δὲν ἄφηνες; Ὁ σταῦλος γρήγορα νὰς με τὴν ἀγάπη μου θὰ γένουνταν.

Ἄρχισε πάλ' ἡ Ρίτα νὰ χαδεύει τὰ νερά!

— Ρίτα, ποῦν' ὁ ἄντρας σου;

— Στὸ σπίτι, δὲν τὸν ἐπιτρέπει ἡ ἡλικία του νὰ βγαίνει ἔξω τέτοια ὦρα.

Γύρισα τὴν εἶδα, εἶδα τὰ βουρκαωμένα μάτια τῆς, κ' ἐνοιώσα σὰ μαχαιριὰ βαθειὰ τὴν πίκρα ποῦ στὸ πρόσωπό τῆς ζουγραφίστηκε.

— Μὲ πῆρε νὰ πιστέψω πῶς με ξέχασες, καὶ ἄμα καθ' ἐλπίδα ἔχασα, τότες ἔκαμα κ' ἐγὼ, ἀπὸ πείσμα, ἀπὸ βαρεμό, ὅ,τι καὶ τότες ἄλλες κάμουν. Δέχτηκα νὰ πουλήσω τὰ νιάτα μου, τὸ σῶμα τὸ παρθενικὸ μου, στὸν πλούσιο τὸ γέρο ποῦ ὁ μπαμπὰς με βίαζε ἀδιάκοπα νὰ πάρω. Βαρέθηκα τὴ γρίνα τὴν καθημερινὴ κ' εἶπα ναι. Ἐτσι τουλάχιστο θὰ ξάπλωνα τὴν ἀδιαφορία, ποῦ μ' εἶχε τότε κυριέψει, σὲ πλούσιους πάνω σοφάδες. Εἶταν ἀργά σὰν κατὰλαβα τί ἔκαμα. Πῆς μου, Τόνη μου, πῆς μου, ποιά θάλασσα τώρα μπορεῖ νὰ πλύνει τοὺς λεκέδες ποῦ στὸ σῶμα μου βαθειὰ τυπώθηκαν; τοὺς λεκέδες τοὺς ἀφύσικους ποῦ φυσικούς δὲ μπόρεσαν νὰ κάμουν οἱ εὐλογίες τῶν 18 παπάδων; Ἐτσι τὸ ὑποκριτικὸ τρισκελί σπάνει καθημερινὰ τοὺς φυσικούς τοὺς νόμους, κι ἀντίς στὸ δρόμο, πουλιούνται οἱ παρθένες στὸ εὐλογημένο τὸ παζάρι. Καὶ με τὸ σπάσιμο τῆς φυσικῆς τῆς ἄρμονίας πλάκωνει ἡ τιμωρία κ' ἡ κκομοιρία. Πῆς μου τὴν ἄρμονία πῶς καὶ πάλι θε νὰ βρῶ; Τὴν ἄρμονία καὶ τὴν εὐτυχία, τὴν ἄπιατη τὴν εὐτυχία, ποῦ γύρω μου τὴ νοιώθω;

— Ἄκου, Ρίτα μου. Ἀπόψε ἀπ' τὸν καινούργιο ἄνθρωπο ποῦ πλάστηκε στὴ ξενιτειά, νοιώθω νὰ ξαναβγαίν' ὁ ἄλλος ἄνθρωπος ὁ πεθαμμένος, ὁ παλιὸς ὁ ἄνθρωπος, κ' ἐγὼ ὁ ὕλιστής κι ὁ λάτρης ὁ πι-

στός τῶν ἡδονῶν μὲ σεβασμὸ καὶ πάλε στέκω μπρὸς
στο πρῶτο ἅγιο εἶδωλό μου. Ὁ ἄνθρωπος τῶν τε-
λευταίων χρόνων, ὁ ἄνθρωπος τῆς ὕλης, θὰ σοῦλεγε
πῶς μέσ' στήν ἀγκαλιά του θὰ γνώριζες τὴν εὐ-
τυχία καὶ τὸ γιατρικὸ τοῦ πόνου σου, μὰ ὁ παλιὸς
ἄνθρωπος, ποῦ ἡ θεὰ σου μέσα μου ζύπνησε, ὁ ποιη-
τῆς κι ὄνειροπλέχτης, δὲ θέλει μὲ τὰ χέρια του νὰ
κομματιάσει τὸ εἶδωλο ποῦ ξαναβροῦκε, καὶ σοῦ
προσφέρει ἀμόλυκτο θυμίαμα τὴν πρώτη του λα-
τρεία.

Στὰ λόγια μου αὐτὰ ἀχτινοβόλησε τὸ πρόσωπο
τῆς Ρίτας. Τ' ἀχτινοβόλημά της αὐτὸ εἶναι σημάδι
εὐτυχίας, σκέφτονταν ὁ ἄνθρωπος ὁ πρῶτος προσπα-
θώντας τὸ σατανικὸ νὰ πνίξει γέλοιο τοῦ καινούρ-
γου ἀνθρώπου ἐνοίωσα. Ἐξάρνου τὰ ζεστά της Ρί-
τας χεῖλια στὰ δάχτυλά μου πάνω. Ἀνατρίχιασα...

— Τί κάνεις, Ρίτα;

— Ἄσε με, Τόνη. Εὐχαριστῶ. Ἀπόψε εἶναι σὰν
καὶ χτές, κι ἀρχίζει μέσα μου ἡ νεκρανάστασις.

— Ἐ σεῖς, τελειώσατε;

Εἶχαμε ξεχάσει τὸ Γιώργο καὶ τὴ φιληνάδα
του. Σηκωθήκαμε, πήγαμε κοντὰ τους.

— Πάμε, παιδιά.

— Πό με.

— Ἐρχεσαι μαζί μας, Τόνη;

— Ὁχι. εὐχαριστῶ. Περιμένω φίλους μὲ τὸ
καίκι.

— Καληνύχτα τὸ λοιπόν.

— Καληνύχτα σας.

Πήρανε τὸ δρόμο τοῦ ἁγίου Γιώργη. Γύρισα πὲ
δύο λεφτὰ καὶ τὴν ἐβλεπα ἀγνή νὰ φεύγει, μέσα
στὸ μαγεμένο φῶς.

Ἀπόψε εἶναι σὰν καὶ χτές, μὰ αἴριο; Ἄδικο
θᾶναι ἡ φτωχιά νὰ μὴ γνωρίσει τῆς ζωῆς τὸ πιὸ
γλυκὸ τὸ χόρισμα, καὶ λούλουδο, νὰ μαραθεῖ χωρὶς
τὴν πιὸ μεθυστικὰ της μυρωδιά νὰ ρίξει. Γιατὶ
ὑπόκειες φανταστικῆς, κι ἀπ' τὸν ἀνθρώπινο ἐγωϊ-
σμὸ πλασμένοι νόμοι, τ' ἀριστοῦργημα τῆς μάνας
μας τῆς φύσης νὰ χαλνοῦν;

Ψέμα ἡ ἀνθρώπινη σοφία, ἀφοῦ ποτές νὰ κυ-
ριέψει δὲν κατάφερε τὸ κάστρο ποῦ οἱ αἰστησες γύ-
ρω μας στήνουνε, κι ἀφοῦ τὸ μικροσκοπικὸ μυαλό
σταματᾷ ἀπότομα στὰ σύνορα τῆς φύσης, ἔπρεπε, τίς
χίμαρες ἀφίνοντας καὶ τίς ὀπτασίες, τὴ γήινη τὴν
εὐτυχία νὰ γυρεύει καὶ τὴ φυσικὰ των ἁρμονία.

Αὐτὰ ὁ ἄνθρωπος τῶν τελευταίω χρόνω σκέ-
φτονταν, μὰ πάλι ἡ φωνὴ τοῦ πρώτου ἀνθρώπου
ἀκούστηκε :

— Ἄσε με στὸ βασιλεῖό μου ὀλομόναχος νὰ βασι-
λέψω. Τὸ πρῶτο τῶνειρο, ὄνειρο γλυκὸ πάντα ἄς
μένει, καὶ τ' ἀχτινοβόλο τὸ στεφάνι ἄς μὴ πέσει
ἀπ' τὴ μοναχικὰ ἅγια εἰκόνα στῆς ψυχῆς μου τὸ
εἰκονοστάσι.

Μὲ τέτοιες σκέψεις ξαπλώθηκα στὰ χαλίκια. Τὰ
μάτια μου πῆραν τ' ἀκρογιάλι, κι ἄρχισαν νὰ γλυ-
στροῦνε στοῦ ἀσκητῆ πάνω τὰ τσάμια.

Ἐκαὶ ὁ πρῶτος ἀσκητῆς, τοῦ χορταγμοῦ τὴν ἀηδία
πρὶν νὰ δοκιμάσει ἐκρυψε τὴ φλόγα τῆς καρδιάς
του, τὴν ἀσβεστη τὴ δίψα του. Γονατιστὸς στὶς
ἅγιες τίς εἰκόνας μπρὸς, ζητοῦσε νὰ τοῦ λύσσουν τὸ
πρόβλημα τὸ ἄλυτο καὶ τοῦ σκληροῦ τοῦ πόνου τὴν
αἰτία. Ἐνα πρῶτὸ στὸ δάσος μέσα πεθαμμένο τονὲ
βρήκανε μ' ἀνάπαψη οὔτε στοῦ ὕπνου τοῦ ἀτέλειω-
του τὴν ἀγκαλιά δὲ βρῆκε, κ' ἔμεινε τὸ δάσος
στοιχειωμένο.

Σιγὰ σιγὰ τὰ μάτια μου στὴν κορυφὴ ἀνέβηκαν
τοῦ βράχου, καὶ ἔξάρνου ξανοίξαν, κεῖ πάνω, τὴ
μαύρη σιλουέττα τοῦ ἐρημίτη. Πάγωσε τὸ αἷμα

μου γιὰ μιὰ στιγμή. Ὁ ζωντανὸς ἔραγε νᾶταν ἡ
ὁ πεθαμμένος ποῦ ξανάρτε γυρεύοντας στὴ γῆ πάνω
τίς γήινες τῆς ἀγάπης του ὁμορφίες; Ὁ ζωντανὸς
ὁ ἀσκητῆς ποῦ γυρεύει τοῦ παραδείσου τὴν εἰκόνα
στὴν ἀσημένια τὴ νυχτιά, ἡ ὁ πεθαμμένος πᾶφανε
πίσω τὸν κόσμο τὸν πνευματικὸ ὅπου ζητοῦσε μάταια
τῆς ἀγάπης του τὰ ὕλικά σφιχταγκαλιάσματα;

Σὲ λίγο σβύστηκε ἡ σιλουέττα καὶ τότε κατέ-
βηκαν τὰ μάτια μου στὰ νερά, ποῦ λαμποκοποῦσαν
κι ἀστραφταν *κουβαλώντας τὴ δανεισμένη λάψη
τους μακρὰ, πέρα κεῖ, ὅπου σὲ λίγο θὰ κλείνανε
στὶς δροσερῆς τους ἀγκαλιῆς τὴν ἀσημένια τὴ θεὰ,
ποῦ τώρα ἄρχισε νὰ τρέχει στοῦ οὐρανοῦ τὰ πλά-
τια.

Φωνῆς ἀκούστηκαν μέσ' στὸ λιμάνι καὶ τότε
πρωτάκουσα τὸν ἦχο τοῦ κουπιοῦ.

— Τό-νη, Τό-νη. Γνώρισα τῆς Νίνας τὴ φωνή,
σηκώθηκα πῆγα νὰ φωνάξω μὰ κόμπιασα καὶ βου-
βὰ τραβήξα κατὰ τὴ σκάλα, ὅπου τώρα σίμωσε
τὸ καίκι.

Calcutta 9) 10) 05

KRISHNA

ΣΤΕΡΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὸν ἀκριθὸ μου φίλο

Σπύρο Μ. Θεοτόκη

*Πές μου κόρη μου, ὠραία μου, πότε
Θὰ εὐτυχήση καὶ πάλε ἡ ζωὴ μου,
Θὲ νὰ σμιξοῦν γλυκὰ ὅπως τότε
Ἡ πνοὴ σου μαζί κ' ἡ πνοὴ μου;*

*Ἄχ θυμοῦμαι τὰ βράδνα ἐκεῖνα,
Τοῦ Μαγιοῦ τὰ δροσάτα νυκτέρια,
Ποῦ κεῖ μένανε πέρα στὰ κρίνα
Ὡς ποῦ ἔδιωχνε ἡ αὐγούλα τ' ἀστέρια.*

*Πόσα λόγια θεορὰ τῆς καρδιάς σου
Μὲ γλυκόλαλα μ' ἔλεγες χεῖλη
Καὶ ἡ λάμψη αὐτὴ τῆς χαρᾶς σου
Ἄγνὸ δάκρυ στὰ μάγουλα ἐκύλει.*

*Μ' ἀγαποῦσες ὦ ποιά εὐτυχία!
Μὲ κρατοῦσες σφιχτὰ εἰς τὰ στήθη,
Μὲ φιλοῦσες κ' ἀγάπη οὐρανία
Στῆς ψυχῆς μου τὰ βάρη ἐχούθη.*

*Πιὰ δὲ ρίχνει στὴ μαύρη καρδιά μου
Ἡ ματιά σου ὀλόφωτη ἀχτίδα
Τρέχει, φεύγει μ' ἐσένα μακρὰ μου
Ἡ γλυκειὰ τῆς ἀγάπης ἐλπίδα.*

*Σκληρὴ, τώρα τὸ νοῦ βασανίζω
Νὰ ξανοίξω σ' ἐσένα τί φταίω,
Μὰ δὲ βρῶσκω τὸ λάθος, κ' ἀρχίζω
Ἄπ' τὴ θλίψη, μὲ πόνου νὰ κλαίω.*

*Ἄν τὰ στήθη σου ἔχουν σβυμένα
Ἄσα εἶπα γιὰ σένα τραγούδια,
Μάσε τόσα στοὺς κήπους γιὰ μένα
Στὸ νεκρὸν μου νὰ ρίξῃς λουλούδια.*

Κέρκυρα — Ποταμὸς
Νῆρος 1905.

ΣΠΥΡΟΣ Ι. ΠΕΡΟΥΛΗΣ

Ο ΞΕΝΟΣ ΤΥΠΟΣ

Στὸ τελευταῖο φυλλάδιο τῆς «Ζυγαριᾶς» τῆς Μόσχας
ὁ συνεργάτης μας κ. Μιχ. Λυκιαρδόπουλος μιλώντας γιὰ
τὰ «Ρούσικα Διηγήματα» (τόμ. Β') τῆς Βιβλιοθήκης Μι-
ραελῆ, γράφει τὰκόλουθα:

Στὴν Ἀθήνα βγήκε ὁ Β' τόμος τῆς σειρᾶς ἀπὸ
τὰ Ρούσικα διηγήματα, τὰ μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν
κ. Λέφα. Στὸν τόμο αὐτὸ βρίσκονται ἔργα τοῦ
Γκόγκολ (οἱ ἀκτμηματῆς τοῦ παλαιοῦ αἰῶνα), ὁ
«Μανδύας», διηγήμα «περὶ τοῦ πῶς ἐμάλλωσεν ὁ Ἰβάν
Ἰβάνιτς μὲ τὸν Ἰβάν Νικηφόροβιτς, «Τὸ σημειωμα-
τάριον τοῦ τρελλοῦ», τοῦ Λέριμοντωφ («Τάρμα»
«ὁ μοιρολάτρης» «Ἀσίη-Κυρίπ», οἱ «τρεῖς ροϊνι-
κες»), τοῦ Τουργκένιεφ («Μουμου», «Στούκ...
Στούκ... Στούκ...», Ποιήματα «ἐν λόγῳ περὶ —!!! —») καὶ
τοῦ Λεσκώβ (τὸ «περιδέραιον τῶν Μαργαριτῶν»
καὶ οἱ αὐτοσχεδιασταί). Ἄν κρίνομε ἀπὸ τὸν
πρόλογο τοῦ βιβλίου, φαίνεται πῶς ὁ μεταφραστῆς
θίλησε νὰ γνωρίσει τοὺς ἀναγνώστες του μὲ καθένα
ἀπὸ τοὺς τέσσαρες αὐτοῦσ' συγγραφιάδες, ποῦ εἶναι πιὸ
πολὺ γνωστοὶ στὴν Ἑλλάδα, αὐτὰ ὅμως ποῦ μετά-
φρασε δὲν εἶναι καὶ τὰ πιὸ χαρακτηριστικὰ ἔργα τοῦ
καθενοῦ ἀπ' αὐτούς. Μὰ καὶ τοὺς συγγραφιάδες δὲν
τοὺς διάλεξε μὲ προσοχή, γιατί' ἐσχάστηκε ἕνας γί-
γαντας τῆς Ρούσικης φιλολογίας, ὁ Δοστογιέφσκι,
καὶ στὴ θέση τοῦ βάλθηκε ὁ Λεσκώβ, συγγραφεὺς δεύ-
τερης σειρᾶς.

Ὅσο γιὰ τὴ μετάφραση μποροῦμε νὰ πούμε πῶς
ἔχει ὅλα τὰ προτερήματα κι ὅλα τὰ ψεγάδια τῆς
μεταφραστικῆς τέχνης τοῦ κ. Λέφα ὅσο ἀπὸ τὴ
μιὰ μεριά εἶναι πιστὴ στὸ πρωτότυπο, καμωμένη
μ' ἐπιμέλεια καὶ μὲ γνώση, τόσο ἀπὸ τὴν ἄλλη με-
ριά δὲν ἐκπληρώνει τὸν κύριον σκοπὸ τοῦ βιβλίου—
νὰ μποροῦνε διηλ. νὰ τὸ μεταχειριστοῦνε καὶ νὰ ὀφε-
ληθοῦνε ἀπ' αὐτό. — Μεταφρασμένα τὰ διηγήματα
στὴ νεκρῇ, ψεύτικη καθαρεύουσα, στὴν καρρικατοῦρα
τῆς ἀρχαίας γλώσσας, ποῦ νὰν τὴ μεταχειρίζεται κη-
νεὶς σήμερα στὴν Ἑλλάδα, καὶ μάλιστα στὴ φιλολογίᾳ,
εἶναι ἀναχρονισμὸς, μεταφρασμένα λοιπὸν τὰ Ρούσ-
ικα διηγήματα στὴν ψεύτικη αὐτὴ γλώσσα, εἶναι
ζήτημα ἂ θὰν μπορέσουνε ὅλοι νὰν τὰ διαβάσουν,
καὶ μάλιστα οἱ μεγάλοι λαϊκοὶ κύκλοι. Ὁ κ. Λέφας
ἂν καὶ πάσκιε μ' ὅλα τὰ δυνατὰ του νὰ θάψει τίς
ζωντανῆς σκέψεις κ' ἰδέες, σὲ νεκρῆς φόρμες, δὲν τὰ
κατάφερε παντοῦ, γι' αὐτὸ κι ἀναγκάστηκε ποῦ καὶ
ποῦ (στὸ διηγήμα λ. γ. «περὶ τοῦ πῶς ἐμάλλωσεν ὁ
Ἰβάν Ἰβάνοβιτς κτλ.» στὸ «Σημειωματάριον τοῦ
Τρελλοῦ», στὶς «τρεις ροϊνικῆς») νὰ μεταχειριστεῖ
τὴ «χουδαία» δημοτικὴ, τὴν ἀληθινὴ γλώσσα τοῦ
Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἂν κ' ἔδω ἀκόμα δὲν μπόρεσε νὰ
μὴν κρατηθεῖ καὶ νὰ μὴν προσπαθήσει νὰ ἀξεφυγε-
σει τὴ ζωντανὴ γλώσσα ντύνοντάς τηνε μὲ ψευτο-
αττικὰ κουρέλια. Κι ἄδύνατο νὰ μπορέσει ὁ Ρωμῆς
ἀναγνώστης, μέσα σ' ὅλη αὐτὴ τὴν ἀρχαιολογικὴ
μούχλα, νὰ καταλάβει τὰ ἀπλά, ὀλοζώντανα, ἔξοχα
περὶ ποιήματα τοῦ Τουργκένιεφ! Καὶ μάλιστα ἂν
εὐτύχῃ νὰ διαβάσει τὰ ἴδια αὐτὰ περὶ ποιήματα
μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν κ. Ἀγαθοκλῆ Κωνσταντινίδη
ἢ τὴ μετάφραση ἀπὸ τὰ «Σημειώματα ἐνὸς κυνηγοῦ»
ποῦ δημοσιεύει κάπου κάπου ὁ «Νουμάς»

ΜΙΧ. ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΣ